

Shevchenko, N. V. "Reformuvannya systemy derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini: problemy ta perspektyvy" [Reform of state financial control in Ukraine : problems and prospects]. *Visnyk ukrainskoi akademii bankivskoi spravy*, no. 2 (29) (2010): 34-39.

Vyhovska, N. V. *Orhanizatsiia vnutrishnyoho kontroliu ta metodolohiia zaprovadzhenia* [Organization of internal control and implementation methodology]. Kyiv: Poro, 2011.

Vynnychenko, N. V., and Shevchenko, N. V. "Suchasnyi stan rozvytku derzhavnoho vnutrishnyoho finansovoho kontroliu v Ukraini" [The current state of public internal financial control in Ukraine]. *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury*, no. 28 (2010): 26-29.

Vuitsiv, M. M. "Rozvytok funktsii kontroliu pry vprovadzheni integrovanykh informatsiinykh system" [Development control functions in the implementation of integrated information systems], *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 4(130) (2012).

УДК 336.225

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ АУДИТУ ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК

РЯДСЬКА В. В.

УДК 336.225

Рядська В. В. Дослідження сучасних проблем теорії аудиту як складової системи економічних наук

У статті проведено аналіз змісту аудиту як самостійної науки в системі економічних наук. Погляди вчених щодо форми існування аудиту в системі економічних наук мають дві полярні точки зору. Перша базується на тому, що аудит є розділом науки про господарський контроль і фактично не може розглядатись як самостійна наука. Згідно з протилежними поглядами аудит позиціонується як самостійна наука. Розкриття сутності аудиту як самостійної економічної науки було здійснено з урахуванням того, що: тристоронні відносини є об'єктивною формою існування аудиту; аудит розвивається під впливом змін форми відносин між користувачами та відповідальною стороною, що, у свою чергу, є наслідком еволюції економічних відносин; аудит як практична діяльність являє собою незалежну оцінку фінансової інформації в загальній системі економічного управління з метою надання відповідного рівня впевненості визначеним користувачам такої інформації, який дозволяє зменшити інформаційні ризики в контрольному середовищі та в процесі прийняття управлінських рішень. З урахуванням усіх вищевикладених обставин сутність аудиту як самостійної економічної науки визначається так: аудит – це наука про сукупність і розвиток відносин, що виникають між суб'єктами інформаційного обміну з приводу об'єктивного і повного формування інформації про майновий та фінансовий стан, результати діяльності, яка використовується в процесі прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: аудит, користувач, відповідальна сторона, незалежний контроль, інформаційний обмін, система управління.

Бібл.: 11.

Рядська Валентина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант, кафедра аудиту, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: ppaflotos@gmail.com

УДК 336.225

Рядская В. В. Исследование современных проблем теории аудита как составной системы экономических наук

В статье проведен анализ содержания аудита как самостоятельной науки в системе экономических наук. Взгляды ученых относительно формы существования аудита в системе экономических наук имеют две полярные точки зрения. Первая базируется на том, что аудит является разделом науки о хозяйственном контроле и фактически не может рассматриваться как самостоятельная наука. Согласно противоположным взглядам аудит позиционируется как самостоятельная наука. Раскрытие сущности аудита как самостоятельной экономической науки было осуществлено с учетом того, что: трехсторонние отношения являются объективной формой существования аудита; аудит развивается под влиянием изменений формы отношений между пользователями и ответственной стороной, что, в свою очередь, является следствием эволюции экономических отношений; аудит как практическая деятельность представляет собой независимую оценку финансовой информации в общей системе экономического управления с целью предоставления соответствующего уровня уверенности пользователям такой информации, что позволяет уменьшить информационные риски в контрольной среде и в процессе принятия управленческих решений. С учетом всех вышеизложенных обстоятельств сущность аудита как самостоятельной экономической науки определяется так: аудит – это наука о совокупности и развитии отношений, возникающих между субъектами информационного обмена по поводу объективного и полного формирования информации об имущественном и финансовом состоянии, результатах деятельности, которая используется в процессе принятия управленческих решений.

Ключевые слова: аудит, пользователь, ответственная сторона, независимый контроль, информационный обмен, система управления.

Библ.: 11.

Рядская Валентина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, докторант, кафедра аудита, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: ppaflotos@gmail.com

UDC 336.225

Ryadska V. V. Study of Modern Problems of the Theory of Audit as a Compound System of Economic Sciences

The article conducts analysis of essence of audit as an independent science in the system of economic sciences. Opinions of scientists regarding the form of audit existence in the system of economic sciences have two polar points of view. The first one is based on the fact that audit is a part of the science on economic control and factually cannot be considered as an independent science. According to the polar views, audit is an independent science. Revelation of the essence of audit as an independent economic science is done with consideration of the following: three-sided relations are an objective form of audit existence; audit develops under the influence of changes of the form of relations between users and a responsible party, which, in its turn, is a consequence of the evolution of economic relations; audit as a practical activity represents an independent assessment of financial information in the general system of economic management with the goal to provide a relevant level of assurance of users of this information, which allows reduction of information risks in the control environment and in the process of making managerial decisions. Taking into account all above specified circumstances, the article identifies the essence of audit as an independent economic science as follows: audit is a science on the aggregate and development of relations that arise between the subjects of information exchange with respect to the objective and complete formation of information about the property and financial state, results of activity, which is used in the process of making managerial decisions.

Key words: audit, user, responsible party, independent control, information exchange, management system.

Bibl.: 11.

Ryadska Valentyna V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree, Department of audit, Kyiv National Economic University named after. V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: ppaflotos@gmail.com

Сучасний аудит склався як економічна практика внаслідок розвитку суспільно-економічних відносин. Результатом генезису аудиту стали не тільки практичні рекомендації, які представлені системою принципів і правил, викладених у міжнародних стандартах аудиту, а й наукові концепції, що мають важливе самостійне значення. Такі концепції пояснюють проблеми практичної діяльності та перспективи її розвитку. Разом з тим, висновок, який було зроблено професором О. А. Петриком ще у 2004 р. про те, що «розвиток теорії аудиту суттєво відстає від практичних методів аудиту і стимулюється необхідністю пояснення практики» [9, с. 10], і сьогодні не втрачає своєї актуальності. Об'єктивним індикатором цього стану є питання про визнання аудиту самостійною наукою, яке й до теперішнього часу є дискусійним.

Сучасні наукові погляди на аудит набули певних системних форм, що можуть стати підґрунтям для подальшого їх розвитку. Теоретичне осмислення будь-якої науки – та й кожної сфери людської діяльності взагалі – необхідно, на наш погляд, проводити в постійному режимі як невідмінний інструмент її вдосконалення. Необхідність перманентного перегляду теорії аудиту є наслідком специфіки його існування як професійної діяльності, що знаходиться в процесі постійних трансформацій, які відбуваються внаслідок змін економічного механізму.

Погляди вчених щодо форми існування аудиту в системі економічних наук мають дві полярні точки зору. Перша базується на тому, що аудит є розділом науки про господарський контроль і фактично не може розглядатись як самостійна наука. Вперше такі погляди були сформовані професором Ф. Ф. Бутинцем і в подальшому набули розвитку його послідовниками. У протилежність таких поглядів аудит позиціонується як самостійна наука українськими вченими В. С. Рудницьким, О. А. Петриком, Г. М. Давидовим, О. Ю. Редько та російськими вченими А. Д. Шереметом, В. І. Подольським, Я. В. Соколовим, М. А. Азарською та іншими.

Сформоване підґрунтя для логічно-систематизованого процесу розвитку теорії аудиту повинно набути подальшого конкретного змістовного наповнення. Саме ці обставини були поштовхом для нового витку дискусії щодо змісту аудиту та його місця в системі економічних наук. Її початком стала публікація матеріалів методологічного семінару Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова «Проблеми теорії аудиту», який проводився під керівництвом професора А. Д. Шеремета [10]. Для визнання аудиту наукою, на думку А. Д. Шеремета, необхідно: показати місце аудиту в системі економічних наук; показати місце аудиту в системі контролю взагалі та фінансового контролю; дати визначення аудиту як науки і практики; сформулювати предмет і метод аудиту як науки; визначити сутність аудиту та аудиторської діяльності.

Отже, відправною точкою дискусії є вирішення питання про місце аудиту в системі економічних наук.

Метою цієї статті є дослідження розвитку уявлень про зміст аудиту як самостійної науки та його методології в системі економічних наук.

А. Маршалл відзначав, що «економічна наука – це така наука, яка розвивається і має розвиватися поступово і безперервно». Якщо «кращі труди сучасних авторів вступають у протиріччя з роботами їх попередників, то з часом виявляється, що насправді вони «не порушують спадковості процесу розвитку науки. ...Нові доктрини лише доповнюють старі, розширюють, розвивають, іноді виправляють їх, часто надають їм іншу тональність по-новому розставляючи, акценти, але дуже рідко спростовують їх» [7, с. 47].

У загальному розумінні економічна наука – це наука про сукупність та розвиток виробничих відносин, що відповідають рівню розвитку виробничих сил суспільства, базис, головними і визначальним елементом якого є відносини власності на засоби виробництва [3].

Таким чином, з позиції методології «економічні науки мають один об'єкт вивчення – економічні, тобто виробничі, відносини людей, які тісно пов'язані з продуктивними силами (технічною стороною виробництва) і які є базисом для надбудованих відносин людей – політичних, юридичних, соціальних та ін.», разом з тим, «кожна економічна наука має свій предмет дослідження, тобто досліджує якусь рису, сторону або форму руху цього загального об'єкта» [10].

Проведений аналіз досліджень, в яких розглядається питання місця аудиту в системі економічних наук, дозволяє визначити існування трьох основних позицій.

Перша позиція відносить аудит до галузевих наук. Причому можна констатувати два підходи до обґрунтування такої позиції. Так, Ф. Ф. Бутинець говорить про аудит як галузеву науку в системі наук про господарський контроль: «У системі наук про господарський контроль аудиту відведено вагоме місце. Як і всі інші економічні науки, аудит належить до суспільних наук і ...є галузевою економічною наукою» [4, с. 27]. Тобто, аудит визначається як галузева «субнаука» другого порядку відносно самостійної функціональної економічної науки – господарський контроль. Якщо визнати прийнятним такий підхід, тоді, очевидно, треба говорити про змішаний характер предмету аудиту, який повинен відповідати одночасно предмету галузевих наук (економічні, виробничі відносини і продуктивні сили у розрізі окремих галузей) і функціональних наук (певна основна (головна) функція управління).

Натомість М. А. Азарська визначає аудит як галузеву науку на підставі того, що «аудит є елементом ринкової інфраструктури. Аудиторська практика склалася та існує в ринкових умовах і за економічними законами ринку як підприємницька (а не управлінська) діяльність» [1, с. 300]. Разом з тим треба зазначити, що обрана методологічна основа не отримала логічного продовження, і вчена прямо не визначає галузевий характер науки про аудит, але робить висновок про особливе місце цієї науки як «комплементарної». За логікою, що використовується М. А. Азарською, «аудит покликаний задовольняти реальні економічні потреби суб'єктів ринкових відносин в об'єктивній та повній інформації про діяльність економічних суб'єктів ринку. Для задоволення потреб необхідно виробництво економічних

благ – аудиторських послуг, які поділяються: на аудит фінансовою звітності, супутні послуги та інші послуги. Аудиторські послуги є комплементарними, оскільки доповнюють послуги, пов'язані з управлінням (планування, облік, аналіз, контроль та ін.) Цим пояснюється взаємозв'язок і обумовленість тенденцій розвитку прикладних економічних наук» [1, с. 300]. Тобто, акцент на те, що аудиторські послуги пов'язані безпосередньо з процесом управління, можна вважати доказом того, що «комплементарність» фактично є не що інше, як поєднання галузевого та функціонального характеру науки про аудит. Але, на відміну від Ф. Ф. Бутинця, аудит тут виступає як самостійна, а не «субнаука».

Друга позиція, що може бути охарактеризована, як «дифузрна», була використана С. В. Івахненковим. Поділяючи погляди професора Ф. Ф. Бутинця щодо співвідношення аудиту та господарського контролю (аудит розглядається як складова науки про господарський контроль), вчений робить висновок, що «господарський контроль в теоретичному сенсі є міждисциплінарною галуззю науки, яка знаходиться на перетині соціальних (суспільних) та природничих і точних наук». [6, с. 118]. Таким чином, С. В. Івахненков взагалі не визнає господарський контроль у цілому та аудит зокрема наукою, що входить безпосередньо тільки до складу системи економічних наук. Учений констатує, що «немає сумнівів, що господарський контроль і в т. с. аудит як складова менеджменту, бізнесу та економіки належать до суспільних наук. Що ж до детального виділення (диференціації) їх у системі наук як окремої науки, то видається, що більш універсальною є позиція відомого вітчизняного філософа В. І. Вернадського про те, що «наука одна, і єдина, бо хоча кількість наук постійно зростає, створюються нові, – вони всі пов'язані в єдину наукову побудову і не можуть логічно суперечити одна одній» [6, с. 113 – 114]. Отже, дослідницький пошук фактично отримує результат, який свідчить про те, що аудит виходить за межі сформованих уявлень про аудит як чисто функціональної економічної науки.

Третя позиція щодо місця аудиту в системі економічних наук розглядає його як самостійну функціональну економічну науку. Її обґрунтування було зроблено професором А. Д. Шереметом і в подальшому розвинуто В. І. Подольським [2], І. В. Федоренко та Г. І. Золотаревою [11].

Видокремлення аудиту як самостійної економічної науки А. Д. Шеремет здійснює шляхом розкриття змісту предмету аудиту. На його думку, предмет аудиту як функціональної науки, може бути визначений з теорії управління і функцій управління. Як методологічну основу для визначення сутності аудиту та його відмежування від інших нефункціональних конкретно-економічних наук А. Д. Шеремет приймає головну функцію управління. Загальна сукупність функцій управління може бути представлена так:

- ✦ інформаційне забезпечення управління (збір, обробка, упорядкування інформації про економічні явища і процеси);

- ✦ аналіз або аналітичне забезпечення управління (обґрунтування найбільш оптимальних в даних умовах рішень);
- ✦ планування (прогнозування, перспективне і поточне планування) економічної системи;
- ✦ організація оперативного управління (організація і регулювання ефективного функціонування тих чи інших елементів господарського механізму з метою оптимізації використання трудових, матеріальних і грошових ресурсів економічної системи);
- ✦ контроль (контроль за ходом виконання бізнес-планів і управлінських рішень, оцінка економічної ефективності діяльності, стимулювання) [10].

Логіка А. Д. Шеремета в подальшому ґрунтується на тому, що перші дві функції відображають більшою мірою технологічні етапи управління, що зводяться до інформаційного і аналітичного забезпечення процесу прийняття рішень. У свою чергу прийняття рішень здійснюється у вигляді таких функцій управління, як планування, організація управління та контроль. Тоді виникає цілком слушне питання: яка риса відокремлює аудит від інших функціональних наук? Відповідь на нього вчений дає таку: «Аудит як наука являє систему знань про методи і прийоми незалежного фінансового контролю. Аудит як практика є вид управлінської діяльності, що зводиться до незалежного фінансового контролю та оцінки фінансової (бухгалтерської) звітності. Незалежний фінансовий контроль визначає сутність аудиту, відокремлює його від інших видів контролю і виділяє його в самостійну наукову (і навчальну) дисципліну і практику. Таким чином, предметом аудиту як науки є одна з основних функцій управління, що забезпечує незалежний контроль достовірності фінансової (бухгалтерської) звітності особи, звітність якої перевіряється аудитором, для прийняття рішень користувачами цієї звітності» [10].

В основу методології А. Д. Шеремета щодо видокремлення аудиту в самостійну науку було покладено потребу пояснити аудиторську практику виходячи із сутності економічних відносин, що визначають зміст аудиторської діяльності в структурі ринкових відносин. Разом з тим, у підсумку ця «відправна точка» була повністю розмита через домінуюче сприйняття аудиторської практики як форми незалежного контролю. Незважаючи на той факт, що окрім контрольної функції управління має ще й функцію інформаційного забезпечення, а практика аудиту все більш сприймається як оціночна діяльність щодо достовірності фінансової інформації, дослідники начебто не помічають цього й намагаються «прилаштувати» ці очевидні факти до сталого уявлення про аудит як виду або методу контролю. Професор Н. І. Дорош, помічаючи погану сумісність парадигм наукового знання щодо господарського контролю та аудиту, зазначає: «Аудиторство нерівнозначне нашим поняттям документальної комплексної ревізії, рахункової перевірки балансу, судово-бухгалтерської експертизи, аналізу господарської діяльності, але аудит використовує методи їх дослідження» [5, с. 51].

Погляди іншого російського вченого – В. І. Подольського щодо сутності аудиту як науки повністю збігаються з точкою зору А. Д. Шеремета. Аудит за В. І. Подольським «являє собою функціональну науку про методи і прийоми незалежного фінансового контролю» [2, с. 13].

Критична позиція поглядів А. Д. Шеремета та В. І. Подольського присутня в дослідженнях М. А. Азарської, яка прямо говорить про те, що «не можна виключати економічні відносини із визначення сутності аудиту. ... На нашу думку, уявлення про аудит як про науку, що вивчає прийоми і методи незалежного фінансового контролю, а практики як управлінської діяльності, є вузьким» [1, с. 298]. Разом з тим, вчена розглядає економічні відносини, які пов'язані з аудитом, лише в площині функціонування суб'єктів аудиторської діяльності. Аудит за М. А. Азарською – це «наука про сукупність і розвиток відносин, що виникають між суб'єктами ринку (суб'єктами аудиторської діяльності) з приводу об'єктивного і повного надання інформації про майновий та фінансовий стан, результати діяльності економічних суб'єктів ринку в бухгалтерській (фінансовій) звітності» [1, с. 298]. Таке трактування сутності наукового знання про аудит фактично звужує його до сфери організації та регулювання аудиторської практики, про що прямо й зазначається вченою: «Аудит як наука вивчає поведінку учасників економічних процесів (суб'єктів аудиторської діяльності), відображає об'єктивну реальність аудиторської практики (позитивна задача науки). Результат діяльності учасників, які мають свободу дій, підпорядковується обмеженням, властивим ринковій економіці, і не завжди оптимальний. Тому аудит як наука прагне знайти оптимальні форми організації аудиторської діяльності та організації виробництва послуги, створити ідеальну (найбільш раціональну) модель взаємодії суб'єктів відносин (нормативна задача)» [1, с. 300].

У цілому можна вважати прогресивним кроком спробу М. А. Азарської розкрити сутність науки про аудит через особливий прояв змісту економічних відносин. Разом з тим, вважаємо неприйнятним обмеження границі таких економічних відносин лише відносинами, що виникають між суб'єктами аудиторської діяльності.

Аудит як самостійна економічна наука повинна пояснювати закономірності процесів, що відбуваються в практичній площині. Виникнення аудиту обумовлено перш за все процесами розвитку соціально-економічних відносин, внаслідок яких відбулося відокремлення власників від процесів прямого розпорядження, а потім й контролю за використанням ресурсів суб'єкту господарювання. Саме ці обставини стали визначальними для виникнення та формування так званих тристоронніх відносин, які й сьогодні є фундаментальним елементом Міжнародної концептуальної основи завдань з надання впевненості [8, с. 10 – 11]. Отже, тристоронні відносини необхідно розглядати як об'єктивну форму існування аудиту.

Тристоронні відносини як першооснова незалежної аудиторської діяльності передбачають участь трьох окремих сторін: фахівця-практика (незалежного аудитора), відповідальної сторони та визначених користу-

вачів. Таким чином, зміст процесів, що відбуваються в системі тристоронніх відносин, визначаються нами як базові, що обумовлюють напрямок розвитку аудиту. Домінантними в цьому трикутнику виступають відносини «користувач – відповідальна сторона», які, у свою чергу, формують послідовний ланцюг: «відповідальна сторона – незалежний аудитор» – «користувач – незалежний аудитор». Отже, розвиток відносин типу «користувач – відповідальна сторона» визначає закономірності функціонування аудиторської практики в цілому. Взаємовідносини, які існують між користувачем і відповідальною стороною, виникають й змінюються в результаті розвитку виробничих (економічних) відносин, які відбуваються внаслідок дії об'єктивних законів економіки. Тому можна стверджувати, що розвиток аудиту відбувається під впливом змін форми відносин між користувачами та відповідальною стороною, що, у свою чергу, є наслідком еволюції економічних відносин.

Традиційне представлення аудиту визначає його як форму незалежного контролю. Проте, проведене нами дослідження місця аудиту в системі контролю в цілому та контрольному процесі зокрема, дозволило дійти таких висновків.

По-перше, процес виконання аудиторської перевірки (завдання з надання впевненості) завжди виходить за межі звичайного процесу контролю. Головною його особливістю є те, що він ґрунтується перш за все на професійному судженні аудитора, яке розповсюджується на всі етапи процесу виконання завдання. Професійне судження виступає своєрідним фільтром для вхідних параметрів, що визначають не тільки зміст процедур перевірки, але й для формування кінцевого результату аудиту – аудиторської думки. Основними вхідними параметрами, що визначають зміст та обсяг процедур аудиторської перевірки, виступають результати процедур оцінки суттєвості та процедур оцінки ризиків, що формуються з врахуванням професійного судження. Таким чином, вхідний параметр для здійснення контрольного процесу визначеної фінансової інформації, яка була складена окремо взятою відповідальною особою, є величина не постійна і може змінюватись залежно від цільового призначення результатів аудиту.

По-друге, на відміну від контрольного процесу, який направлений на виявлення відхилень у параметрах фактичного стану в порівнянні із встановленими параметрами, процедури отримання доказів спрямовані на отримання свідчень, що такі відхилення відсутні. Таким чином, мета виконання аудиторських процедур має протилежну направленість в порівнянні з процедурами контрольного процесу: не пошук відхилень, а отримання свідчень про їх відсутність.

По-третє, цільова спрямованість процесу інформування суб'єкта контролю в процесі здійснення аудиторської перевірки має спільні і від'ємні ознаки з подібними процедурами, що здійснюються за наслідками перевірки системи внутрішнього контролю, бухгалтерського обліку та звітності підприємства будь-якими іншими контролюючими структурами. Зрозуміло, що інформація, отримана управлінським персоналом за результатами виконання

процедур аудиторської перевірки, може бути використана в подальшому контрольному процесі суб'єкта господарювання, проте такий «перетин» із загальною системою контролю є, скоріше, побічним продуктом поряд із головним результатом виконання завдання – надання впевненості щодо достовірності фінансової інформації. Такий висновок базується на тому, що в основі прийняття рішення аудитора про доцільність та необхідність інформування також знаходяться суттєвість та професійне судження аудитора.

Таким чином, аудиторська перевірка перебуває всередині контрольного процесу відповідальної сторони і прямо не пов'язана з етапами його реалізації. Цілком очевидним стає визначення місця аудиту в системі управління. Фактично, воно знаходиться на перетині контурів систем контролю та інформаційних систем. Причому, таке поєднання є не нічим іншим, як результатом розвитку змісту тристоронніх відносин та практики незалежного аудиту. З урахуванням існуючого тренду розвитку відносин «користувач – відповідальна сторона» можна говорити про розширення місця та функцій сучасного аудиту саме в секторі дії інформаційних систем управління бізнес-процесів.

Отже, аудит як практична діяльність являє собою незалежну оцінку фінансової інформації в загальній системі економічного управління з метою надання відповідного рівня впевненості визначенню користувачам такої інформації, який дозволяє зменшити інформаційні ризики в контрольному середовищі та в процесі прийняття управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

З врахування всіх вище викладених обставин сутність аудиту як самостійної економічної науки визначається так: *аудит* – це наука про сукупність і розвиток відносин, що виникають між суб'єктами інформаційного обміну з приводу об'єктивного і повного формування інформації про майновий та фінансовий стан, результати діяльності, яка використовується в процесі прийняття управлінських рішень. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Азарская М. А.** Теоретические основы аудита: предмет и метод // Экономические науки. – 2009. – № 7. – С. 297 – 301.
2. Аудит: учебник для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям / Под ред. В. И. Подольского. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ – ДАНА: Аудит, 2011. – 607 с.
3. Большая экономическая энциклопедия. – М.: Эксмо, 2008. – 816 с.
4. **Бутинець Ф. Ф.** Аудит: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – 2-е вид. перероб. та доп. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 672 с.
5. **Дорош Н. І.** Аудит: методологія і організація: монографія / Н. І. Дорош. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 402 с.
6. **Івахненко С. В.** Інформаційні технології в аудиті та внутрішньогосподарському контролі: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09. / С. В. Івахненко. – Київ, 2011. – 566 с.

7. **Маршалл А.** Основы экономической науки / А. Маршалл (предисл. Дж. М. Кейнс / Пер. с англ. В. И. Бомкина, В. Т. Рыбина, Р. И. Столпера. – М.: Эксмо, 2007. – 832 с.

8. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, частина 2 / Пер. з англ.: Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зєніна О. О., Гик О. В., Біндер С. Г. – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2010. – 409 с.

9. **Петрик О. А.** Стан та перспективи розвитку аудиту в Україні: методологічні та організаційні аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / О. А. Петрик. – Київ, 2004. – 34 с.

10. Проблемы теории аудита. Методологический семинар МГУ им. М. В. Ломоносова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.econ.msu.ru/ds/1086>

11. **Федоренко И. В.** Развитие аудита как науки / И. В. Федоренко, Г. И. Золотарева // Аудит и финансовый анализ. – 2010. – № 2. – С. 214 – 219.

REFERENCES

Azarskaia, M. A. "Teoreticheskie osnovy audita: predmet i metod" [Theoretical basis of the audit: the subject and method]. *Ekonomicheskie nauki*, no. 7 (2009): 297-301.

Audit [Audit]. Moscow: YUNITI – DANA, 2011.

Bolshaia ekonomicheskaja entsiklopediia [Greater economic encyclopedia]. Moscow: Eksmo, 2008.

Butynets, F. F. *Audyt* [Audit]. Zhytomyr: Ruta, 2002.

Dorosh, N. I. *Audyt: metodolohiia i orhanizatsiia* [Audit: Methodology and Organization]. Kyiv: Znannia; KOO, 2001.

Fedorenko, I. V., and Zolotareva, G. I. "Razvitie audita kak nauki" [The development of audit as a science]. *Audit i finansovyuy analiz*, no. 2 (2010): 214-219.

Ivakhnenkov, S. V. "Informatsiini tekhnolohii v audyti ta vnutrishnyohospodarskomu kontroli" [Information technology audit and internal control]. *Dysertatsiia doktora ekonomichnykh nauk: 08.00.09*, 2011.

Mizhnarodni standarty kontroliu iakosti, audytu, ohliadu, inshoho nadannia vpevnenosti ta suputnykh posluh [International standards of quality control, auditing, review, other assurance and related services]. Kyiv: Mizhnarodna federatsiia bukhhalteriv; Audytorska palata Ukrainy, 2010.

Marshall, A. *Osnovy ekonomicheskoy nauki* [Fundamentals of economics]. Moscow: Eksmo, 2007.

"Problemy teorii audita. Metodologicheskyy seminar MGU im. M. V. Lomonosova" [Problems of the theory of the audit. Methodological Seminar MSU. M. Lomonosov Moscow State University]. <http://www.econ.msu.ru/ds/1086>

Petryk, O. A. "Stan ta perspektyvy rozvytku audytu v Ukraini: metodolohichni ta orhanizatsiini aspekty" [Status and prospects of audit in Ukraine: Methodological and organizational aspects]. *Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dok. ekon. nauk: spets. 08.06.04*, 2004.